

І. В. Постолова, Н. О. Томарєва
Національний фармацевтичний університет
(Харків, Україна)

ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У ГРУПАХ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ (медико-фармацевтичний профіль)

Латинська мова – це «мертва» мова, яка, проте, має неабияке значення при вивченні фармації та медицини. При вивченні латинської мови та медичної термінології групами іноземних студентів НФаУ викладачі стикаються з певними проблемами через відмінності граматичної структури латинської мови й англійської як мови навчання. Поточне дослідження було спрямоване на виявлення найбільш поширених труднощів, що виникають у процесі навчання іноземних студентів. Для аналізу найбільш поширених помилок нами були використані підсумкові та змістові контрольні роботи студентів. Ми використовували як якісні, так і кількісні методи, щоб визначити частоту помилок, згаданих вище.

Ключові слова: латинська мова, медична термінологія, мотивація студентів, порівняльне дослідження, типові помилки.

Латинский язык – это «мертвый» язык, который, однако, имеет большое значение при изучении фармации и медицины. При изложении латинского языка и медицинской терминологии группам иностранных студентов НФаУ преподаватели сталкиваются с определенными проблемами из-за различий грамматической структуры латинского языка и английского языка как языка обучения. Текущее исследование было направлено на выявление наиболее распространенных проблем, возникающих в процессе обучения иностранных студентов. Для анализа наиболее распространенных ошибок нами были использованы итоговые и текущие контрольные работы студентов. Мы использовали как качественные, так и количественные методы, чтобы увидеть частоту ошибок в работах, упомянутых выше.

Ключевые слова: латинский язык, медицинская терминология, мотивация студентов, сравнительное исследование, типичные ошибки.

Latin is a “dead” language, which, however, is of great importance in the study of pharmacy and medicine. While teaching Latin language and medical terminology to foreign student groups of NUPh, teachers face certain problems because of some differences in the grammar structure of Latin language and English as a study language. The current study is aimed at identification of the most common difficulties encountered in the process of teaching foreign students. To analyze the most common mistakes we used the final and content tests of students. We used both qualitative and quantitative methods to see the frequency of errors in the works mentioned above. In NUPh Latin course, much attention is paid to the learning of noun and adjective system of Latin language, to agreement of adjectives with nouns, which makes some difficulties for English-speaking students, since there is no grammar category of declension and case in English language. This causes errors in the translation of structures such as agreed and disagreed attribute. Thus, English is useful when we try to explain terms and / or want students to remember them as the English medical terminology uses adjectives and nouns of Latin origin, but English does not help us to explain the endings of nouns and adjectives for different genders. In some cases, English has a different order of words in the phrase (we start it with an adjective but in Latin with a noun). Since English has no declensions or cases for nouns and adjectives, it is difficult for almost all students to understand their usage.

Key words: Latin language, medical terminology, student motivation, comparative study, typical errors.

Хоча латина вважається «мертвою» мовою, важко переоцінити її значення при вивченні дисциплін медико-фармацевтичного профілю. Часи змінюються, але

традиції використання латинської мови зберігаються в написанні рецептів, діагнозів, історії хвороби та медичних звітів. Під час навчання студентів ми повинні шукати способи допомогти студентам у засвоєнні латинських термінів та їхніх грецьких синонімів, які потрібні фармацевтам і лікарям у їхній професійній роботі. У Національному фармацевтичному університеті (м. Харків) навчаються студенти з різних країн, із відмінностями у своїх освітніх і культурних традиціях.

У процесі дослідження ми відстежували найбільш поширені помилки в підсумкових і змістових контрольних роботах із латинської мови іноземних студентів першого курсу з англійською мовою навчання протягом 2016–2018 років. За цей період у дослідженні взяли участь близько 200 студентів, що дало змогу висвітлити переваги та недоліки англійської мови навчання при вивченні латини.

Ми використовували якісні та кількісні методи дослідження: безпосереднє спостереження за роботою студентів в аудиторії та статистика письмових робіт і тестувань студентів.

Метою нашого дослідження було виділити головні проблеми в процесі навчання та допомогти студентам зрозуміти латинську фармацевтичну термінологію, окреслюючи найбільш поширені помилки та труднощі, що виникають у процесі навчання.

Національний фармацевтичний університет має багаторічний досвід викладання латинської мови для іноземних студентів. Найбільша кількість студентів приїжджає з таких країн, як Марокко, Ліван, також є студенти з Єгипту, Гани, Нігерії, Іраку, Туреччини, Зімбабве та інших країн.

Латинська мова є обов'язковою навчальною дисципліною для всіх іноземних студентів першого курсу НФаУ (спеціальність «Фармація»). На сьогоднішній день тривалість латинського курсу складає один семестр (55 годин практичних занять). Окрім суто граматичної інформації, курсом передбачено викладення таких спеціальних тем, як латинські прописи у рецепті, авторизовані прописи, греко-латинські терміноелементи, що вживаються у тривіальних назвах лікарських засобів, міжнародна хімічна та ботанічна номенклатура, найменування та класифікація форм ліків, медична термінологія. У програмі курсу багато уваги приділяється вивченню системи іменника та прикметника в латинській мові, узгодженню прикметників з іменниками, що становить певні труднощі для засвоєння англомовними студентами, адже в англійській мові немає граматичної категорії відміни, практично не представлені категорії роду та відмінка. Це спричиняє помилки в перекладі конструкцій як неузгодженого, так і узгодженого означення.

Також частими є помилки в порядку слів при перекладі, адже студентам властиво плутати прикметники з іменниками у Genetivus: наприклад, *Valerian tincture* = *Valeriana tincturae* замість *tinctura Valerianae*. Крім того, в англійській

мові прикметник передує іменникові, а традиційний порядок слів у латинській мові передбачає перше місце іменника (можна порівняти, наприклад, такі конструкції як *camphor oil* (= *oleum camphoratum*, де *oil* – це іменник *oleum*, *in*, а *camphor* – прикметник *camphoratus, a, um*), *oil solution* (= *solutio oleosa*, де *oil* – це прикметник *oleosus, a, um*), *solutio camphor* (= *solutio Camphorae*, де *camphor* – іменник *Camphora, aef*). Студентам складно також правильно вживати іменники III відміни через велику кількість різних родових закінчень, а також через особливості визначення основи (*inpulvibus* замість *inpulveribus*, *floses* замість *flores*, *corticis* замість *cortices*, etc.). Крім того, студентам часто важко перекладати конструкції, пов'язані з особливостями вживання тих чи тих слів саме в англійській мові (так, прийменник *for* зазвичай перекладається латиною як *pro* зі значенням «для», *for tablets* = *pro tabulettis*, але той самий прийменник разом із назвою захворювання або симптомом перекладається латиною як *contra* зі значенням «проти», *for cough* = *contra tussim*; прикметник *fine*, ужитий стосовно порошоків, перекладається як *subtilis, e* – дрібний, а не *bonus, a, um* – добрий, гарний, etc.).

На практичних заняттях ми використовуємо матеріали, розроблені на кафедрі українознавства та латинської мови НФаУ (підручник, робочий зошит, мультимедійні презентації, картки для самостійної роботи, базу тестових завдань і матеріали сайту дистанційного навчання). Необхідні навчальні матеріали студенти також можуть знайти на відповідному інтернет-ресурсі (<http://pharmel.kharkiv.edu/moodle/course/view.php?id=4>). Кожен рік викладачі оновлюють навчальні матеріали й удосконалюють методи навчання. Викладачі кафедри українознавства та латинської мови регулярно відвідують заняття своїх колег із метою обміну досвідом і навчання один від одного.

При зустрічі з новою групою вкрай важливо правильно мотивувати студентів. При роботі зі студентами I курсу слід урахувати взаємозв'язок між латинською мовою та фаховими дисциплінами. Цей зв'язок, вочевидь, студенти-першокурсники ще не можуть усвідомити в повній мірі, особливо якщо викладання латини припадає на перший семестр. Тому мета викладача – донести важливість цього аспекту. Наш досвід також показує, що корисно включати до курсу латинської мови цікаві афоризми для розширення інтересу студентів до мови (наприклад: *In via est in medicina sine lingua Latina* – немає шляху в медицині без латинської мови). Пояснення спеціальних тем, таких, як номенклатура лікарських засобів або клінічна термінологія, допомагає студентам глибше зрозуміти свою спеціальність, і, хоча викладачі мови не є фармацевтами чи лікарями, доволі часто нам доводиться пояснювати назву медичного препарату чи процесу захворювання (*Canephron* – назва вказує, що препарат застосовується для лікування ниркових захворювань; *osteochondrosis* – захворювання кісток і хрящів незапального характеру).

Однією з цілей порівняльного дослідження було проаналізувати усні та письмові відповіді студентів, щоб вказати на найбільш поширені помилки:

1. Більшість студентів роблять помилки, коли ставлять наголос у деяких іменниках (*corpus, corporis n; caput, capitis n, etc.*).

2. Майже половині студентів важко правильно вимовляти латинські дифтонги (наприклад, *ae, oe*).

3. Деякі студенти часто плутають рід іменників (*corpus, corporisn, pars, partisf, os, ossisn, etc.*).

4. Для деяких студентів важко розрізнати II та IV відміну чоловічого роду (наприклад, *musculus, imandfructus, usm, etc.*).

5. Ще один тип поширених помилок пов'язаний із множиною іменників середнього роду. Наприклад, якщо нам потрібен називний відмінок множини для *remedium* або / і *granulum*, багато студентів утворюють форми *remediï* та *granuli*, замість *remedia* та *granula*.

6. Частина студентів стверджує, що в їхніх рідних мовах немає категорії роду та / або вони використовують однакові закінчення прикметників для всіх родів.

7. Майже 90 відсотків студентів мають труднощі з правильним порядком слів.

8. Половина студентів мають труднощі з узгодженням прикметників з іменниками.

Тут ми хотіли б показати деякі приклади типів вправ із латинської мови:

1) Translate the expressions into Latin:

E.g. Dried and cut raspberry fruits. Coated tablets of anhydrous arsenous acid. Protective paste. A briquette of bearberry leaves. Green medicinal soap, etc.

2) Find Greek terminological elements and give their meanings:

E.g. Ammophyllinum, Oxytetracyclinum, Cholenzymum, Octoestrolum, Cyanocobalaminum, etc.

3) Translate the prescription into Latin, write down in a short and full form:

E.g. Take: Thermopsis herb 0.01

Sodium hydrocarbonate 0.25

Mix.

Give out such doses in number 10 in tablets.

Administer:

4) Write down the prescription in a full form, translate it into English:

E.g. Rp.: Inf. fol. Digitalis 0.5 – 180 ml

Sir. simpl. 20 ml

M. D. S.:

5) Explain the following terms: pancreonecrosis, myalgia, tachycardia, meningoencephalitis, nephrologia, etc.

Отже, ми дійшли таких висновків:

1. Англійська корисна, якщо ми намагаємося пояснити терміни та / або хочемо, щоб студенти запам'ятали їх, оскільки в англійській медичній термінології, як було сказано раніше, використовуються іменники та прикметники латинського походження.

2. Англійська мова не допомагає нам пояснити рід іменників і закінчення прикметників для різних родів.

3. У деяких випадках англійська має інший порядок слів у словосполученні, наприклад, в англійській ми починаємо з прикметника, а латині з іменника.

4. Оскільки англійська мова не має відмін або відмінків для іменників і прикметників, майже всім студентам важко зрозуміти їхнє використання.

Таким чином, у роботі викладача важливо бути достатньо гнучким і своєчасно реагувати на актуальні потреби групи при вивченні латинської мови. Так, інколи необхідно змінити деякі елементи в плані заняття, якщо потрібно витратити більше часу на пояснення таких понять як, наприклад, узгодження прикметника з іменником, розробити нові додаткові вправи для відпрацювання проблемних моментів. Якщо дозволяє кількість студентів у групі, слід приділяти індивідуальну увагу кожному з них. Ресурси електронного навчання також є достатньо корисними, наприклад, для тих студентів, які розпочали навчання пізніше за решту групи або пропустили якусь кількість занять. Для досягнення кращих результатів у процесі навчання надзвичайно важливим фактором є позитивна атмосфера в межах групи та відносини студентів із викладачем.

Викладання латинської мови у групах іноземних студентів з англійською мовою навчання є викликом і великим стимулом у роботі викладача. Це постійний процес навчання як для студентів, так і для викладачів, що не тільки збагачує знаннями, але й дає глибші уявлення про різні культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Latin** for Pharmacy Students: textbook for students of higher schools / Ye. I. Svetlichnaya, I. A. Tolok, Ye. A. Volobuyeva. Kharkiv: NUPh: Golden Pages, 2011. 248 p. 2. **Studemus** Latinam. We Learn Latin (Manual for Individual Students` Work). Kharkiv, NPhaU, 2012. 111 p. 3. **Latin**. Матеріали для дистанційної підтримки самостійної роботи студентів [Електронний ресурс]. URL: <http://pharmel.kharkiv.edu>. 4. **Quantitative** Methods in education research [Електронний ресурс]. URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки..** **The language** of medicine [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov>. 6. **Top 10** Reasons for Studying Latin [Електронний ресурс]. URL: <http://www.memoriapress.com>.